

ՅՈՒԹԱԿ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ Գ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՀՆԱՏԻՊ ԳԻՐՔԵՐՈՒ

(1512 — 1800)

82

ՅՕՄԱՐ. Կ. Պւլիս, 1702, Բժիճ (288) + ԽՃ (48) = 276 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՅՕՄԱՐԱՅ ԳԻՐՔ Հայոց Հռոմայեցւոց: Եւ Պարզաստմար: Ընդ որոց եւ Տաղ Յովնատփու. Մարմախաղաց. Նորաշահ եւ Երազ առնելու: Եւ ցուցմունք Տարեբաց:

Ի Հայրապետութեան տեան Նաւապետի որդաւան Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց
Ի ժայրաքաղաքն Կոստանդնուպոլիս:
Ի Բովականիս Հայոց ահմա Դեկան. ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Շնորհք եւ ողորմութեամբ Տեան ժերոյ Յիսուսի Քրիստոսի աւարակցու տառս որ
կոչի ովնատփու եւ այլ բազում բանքս իմաստասիրաց պարունակեալ ընդ ինքեան առ ի օղ-
տակար լինել վայելողաց:

Արդ՝ որք հանգիպէք զսոյ վայելելով՝ յիշեցիք ձեզ հայր մեղայիս զանապատցի
Մըհերթէն ժերապաւնէնց որ է որդի Աղամբի. եւ զնոզս իւր եւ զեղբայրն իւր. Ղազարն
որ եւ զսոյ աղարարել ի յարգեանց իւրոց եւ ճանաւանք. որք բարք հաւատով ի Քրիստոս
են ննջեցեալ. եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ ի միւս աղան զաշտեանն իւրոյ. ամէն:

Կիւլպէնկեան Մասնազարան

204.11

1702

ՄԱՆՕԹ. Սոյն գիրքը չի գտնուիր Վէյ Ղևաթիպ Գրքի Մասնագիտական Յուցակային մէջ:

83

ԿՈՄԻՏԱՍ ՔԱՀԱՆԱԹ ՔԻՕՄԻՒՐՃԵԱՆ. ՈՏԱՆԱՌՈՐՔ ԲԱՆՔ Ի ԳՈՐԾՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ: Կ. Պոլիս,
ապ. Ս. էջմիանի եւ Ս. Սարգսի, 1704, 196 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՈՏԱՆԱՌՈՐՔ ԲԱՆՔ Ի ԳՈՐԾՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ շարադրեցեալ է վերապատեւոյ Քահանայէ տէր
Կոմիտասէ Կոստանդնուպոլսեցւոյ ի վառս մեծազոյնս աստուծոյ, եւ ի միեթաւրութեան
մերազեմաց:

Տպագրեցեալ է Կոստանդինուպոլիս ներ ապարանում սրբոյ էլմիանի. եւ սրբոյ Սարգիս զօրաւորի:

Ի Հայրապետութեան Տեսնոն Նահապետի գիտապետի, Թէ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց:

Յամի Տեսնոն ունէզ. Հոկտեմբերի. Ժր: Համահաւանութեամբ ոմանց աստուածաբանից վարդապետաց:

ՅՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ենորհօք ամենակարգին աստուծոյ. Հօր եւ Որդւոյ. եւ Հոգւոյն սրբոյ. Ետքեալ է բարի նախանձ. ըստ առաքելական իրաւասուն, որով Հրաւիրէ զմեզ առելով. նախանձաւոր չերուզ շնորհացն որ լուսնին: Որ եւ ես արուպա յամենեց բանասիրաց տեսեալ իմ զպատմագիրք իմն, յորում գրեալ կայր այսպէս: Թէ ի ժամանակի Թուարերութեան ներմարմնութեան բանին աստուծոյ եւ փրկչին մերոյ. շ. եւ երեսուն եւ վեցին: Եւ ի Թաղաւորութեան Յուստինոսի առաջնոյն. նա որ գինքնակալական հուշակաւոր եւ զարմանալին ինկեղցին Կոստանդինուպոլսոյ. զՍուրբն Սօֆիայ շինեաց, որ Թարգմանի իմաստութիւն: Ի սոյն ժամանակի, երեսիւր եւս յերկրի հուշակեալ Արագորոս՝ կիսասարկաւազ սրբունւոյն ինկեղցւոյն հոռմայ. զարմանալի ֆիլիսոֆոս եւ վարդապետ տաղաշարութեանց. որ զգիրս ցործոց առաքելոցն ի տուն տաղաշարի աստեաւորաց շարադրեալ փակեան: Որոյն եղեալ կարի ցանկացող եւ յոյժ նախանձաւոր. զի ի փոքր ինչ ժամանակս իմ ոչ տեսի ի մեզ: Գաղ խաղար մարեք յամենք. եթէ արարեալ իցեն զսա ոսանաւոր ի մէջ ազգիս մերոյ, յաղաղ քան զմեզ այլ սինքն նախնիքն մեր: Վասն որոյ ապաւինեալ ի մարգարէր կամա Հոգւոյն սրբոյ, եւ յոստատմէր պարզեաւ նորին, մաղթելով ի նմանէ. եւ ես բարեխոս առնելով առ նա զսուրբ առնաարանիչն Ղուկաս, զի դաստիարակեալ վարդապետեացէ ամենադուստտ անմիտ՝ զհոգելի մատնան իւր, եւ ասցէ զմեանս շնորհացն իւրոց ի միտս իմ, որով կարիցեմ ձեռն արկանել յաշտաւորի եւ շափարանել զպրակս գրեցեալս ի նմանէ: Վասն որոյ բոտ տուլութեան ամենամեն շնորհաց սրբոյ Հոգւոյն աստուծոյ, եւ յոմանդակութեամբ աղօթից սրբոյ աւետարանչին Ղուկասու, որպէր զսա՝ ըստ կարի իմում, որ առաւել է քան զկարն իմ: Մանաւանդ հետեւելով բոտ շուղաց Տեսնոն Ներսէսի կլայեցւոյն, զորս շարեալ է ի զիրս՝ որ կոչի Յիսուս որդի: Արդ՝ ըստ նմին սարսափ ունի եւ շափու շարադրեցաւ եւ սա. ի փառս շնորհաց Հոգւոյն սրբոյ. ի պարծանա մերազնեայ ազգիս հայոց, եւ ի զուարեութիւն եղբարց ուսումնաւորաց. ի Թուականի փրկչին մերոյ 1704, եւ ի մերումս՝ ունէզ: Արդ՝ որք զուարեանայք ի սմանէ՝ եւ կամ օգտիք ինչ. պարտիք զուսութեամբ զփառս վերջնայնի աստուծոյ. եւ զշնորհաց նորին. զի ի ժամանակս յետինս զայս եւս ի լոյս տեսեաց ի մէջ ազգիս մերոյ, եւ եւս յիշել զմատակարարս սորին յաղօթն մեր. զի եւ իւրօք յիշեալ լինիք առաջի չքրիստոսի աստուծոյ, եւ զմասն ի շնորհաց նորին ընկալլիք, առաւ եւ ի հետեւեղեմեղսման որ քիթրեմեմ: Ընդ հօր եւ ընդ սրբոյ Հոգւոյն: Այժմ եւ միշտ եւ տնդրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն:

Կիւլպէնեան Մատենադարան

220-6 Կո.

1704

ԳԱՆՈՒՍՑ ԳԱՏՐԻԱՐՔ ԱՄԱՍԻԱՑԻ, ԼՈՒՍԱՇԱՒԻՂԻ Գ. Պոլիս, Կրտս. Սարգիս Վրդ. Եւս. Դոկիւտի (Սահեթի), 1704, 224 էջ.

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

Գիրք: ՈՐ ԱՆՈՒԱՆԵԱՆ ԳՈՉԻ ԼՈՒՍԱՇԱՒԻՂ արարեալ եւ նահմանեալ Պալլոսի Վարդապետի Ամառեացոյ:

Ի Հայրապետութեան Տեսնոն Նահապետի սրբազան Կաթողիկոսի սրբոյ Աթնաոյն

էջմածնի։ Եւ երկուց սուրբ Աթոսոյն պետութեանց սրբոյ երուսաղէմի եւ Կոստանդնուսպօլսոյ Տեառն Միեռայա եւ Տեառն Գալլուսի վերոյ զընցնոց։

Ի Թուականութեան Հայոց։ Թիւ արկանեմ ի քարտեղի։ ՈւՅն մասանց քերթողի յօղն արտաքսեայ։ Է Նիւ Թուի եռակ. Ժ. Նիւ. Ը. ըն աւարտի։ Եւ ի յամի փրկչին ռէնգ. ին Եւ Հայոց ոճժը. ի Մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլսոյ։

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ

Փա՛ռք ամենասուրբ երբորդութեան Հօր եւ որդոյ եւ Հոգոյն սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

Արդ որպազընցաւ ուսրբ ժառա Ի Կոստանդնուպօլսոյ. զոր լուսալաւիղ անուանի. եւ զոյ աստ. ի կերպ թէմօրլաթ. յուղղատութիւն. եւ նմանութիւն երեսնից. յաղաքս մարդոյս։ եւ լինանց. ի. ից. եւ մաղթանք բազում ամենից ըստ զասանց պիտոյից. եւ ձագուց Համեմատութեանց. եւ կրթութեանց մարդոյս. եւ տաղք. ին. առնից տէրունականաց. Եւ Հանդիսաւոր աւարց եւ յաղաքս իրախութեան մէջիսնեցոց Հոգիխառն։ Զայս արարաք իսպալիք մանկանց ազայոց. եւ ընթերցողաց սակաւ ինչ Հմտութիւն. եթէ տէր կամեացի. Գ. եւս զոյ զիբք. զայն եւս ասմք ապել որ կտարբերոց է կերակուր։ Եւ վոսն վաստակոց միւրց ինդերեցից ի մէջ. յիշել զնուատաւ վարդապետաց զաշուտաւ ամասացի. եւ զմիտոյ իմ յովհաննէս վարդապետն. եւ զամենայն արեան ժառա զազատումն իմ. եւ զաշուկերտեալս իմ զվարդապետս եւ զարեկաթս. կարգալով եւ վայելելով. եւ օրինակելով. յիշել եւ առաւած ուղորմի տակ Հայր մեղայիւ. եւ եթէ զայդ բարեբարութիւնդ առնիլիք. բարեբարն աստուած քաղցր սկիւմբ նայեցի մեզ. եւ քաղցր օրհնեալ մայն լսել տացէ մեզ։ Զայս եւս ազայնմ Նորամայնիցդ եւ փափկամայնիցդ. յորժամ աւուր պատուի. ի պարտիդի. ի յաղօշ. ի ծաղկալէտ սեղեաց. ի բարձրագիտակ անդաստանց. եւ Քսկիտայիւ. կամ զեաւիւք. կամ ծովահայեաց քաղաքաց. կամ աղբերոց. կամ լճիւք ոռոգմամբ ջրոց. յորժամ զայս առաքին երգէք. Հանդերձ թմիւք. կամ ճարիւ. կամ զանկակիւ. կամ ցնծալիւ. կամ ասան աղեաւ. կամ անուշամ զինեաւ. յիշեցէք զնուատութիւնս իմ Հայր մեղայիւ. զերեկոտար սրբիւ. եթէ զայդ մարդասիրութիւն առնիցէք. զի եւ զուք լինիլիք արժանի լսել զերկոտայն մայն ցնծութեան եւ ինդութեան. զաւարճութեան. եւ բերկրութեան. եւ զմայն Նորագունից Երեկեցոց երաժշտականց օրհներգութեանց. զմայլելի Երեւելի. եւ պարակից լինել առաւած աստուծայ։ Եւ զայս եւս աղբերսն յիշել զարդիս վարդապետն Թոխթեցի. եւ ասէլթէթ. որ պատեաւ եղեւ ապագրութեան եւ սրբազրութեան. Հանդերձ սքմանեաւ աշակերտիւն իւր. այս սուրբ աստի եւ զուք յիշող լիցիք ի քրիստոսի աստուծոյ մերձէ ամէն։ Եւ այս եղեւ թվարեութեան Հայկական. ոճժը. մարտի. Է։

Կիւլլէնիկեան Մասնապարտն

284 Լու.

1704

ԳԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՐԱԿԱՆԱՅԻ ԵՒ ԲԱՐԴԱՆԴԻՄԷՈՍ ՎՐԴ. (ԲՈՆՈՆԻԱՅԻ). ԽՐԱՍԱԿԱՆՔ ԵՒ ՀՈԳԵՆԱՅԻ ՔԱՐՈՋՔ. ՎԵՆԵՐԻԿ, 1704, 270 էջ։

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԲ

ԽՐԱՍԱԿԱՆՔ ԵՒ ՀՈԳԵՆԱՅԻ ՔԱՐՈՋՔ։ Շարադրեալ յերկոցունց Աստուածաբանից եւ յողմահանարից վարդապետաց ի կարգէ քաղաքալոյ, այրեմի, ճրանեցելոյն Բարդաղիմէոսի, եւ Պետրոսի Արագոսեայոյ։

Ծոյեցեալ ծախիւք Ամենապաշտա Շէհրիմանեանց, բարեպաշտ եւ Աստուածասէր

Պարոն Մուրատի որդի, Պարոն Սահրատին, առ ի հոգեւոր շահարկութիւն մերոց Հայկա-
սոն Բրիտանիկ:

Յամի փրկչին. 1704. Փետր. ր.

ի Վէնէտիկ, Մեծաւորաց Հրամանաւ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յայտնի լիցի բարեւէր բնթերձողացդ զգիրս զայս, յաղոսս սխուղորութեանց
Աստուածաշնչի վկայութեանց Համարացն, որք ի տեղիս տեղիս չեն ուղղապէս եղեալք, և
մեզն օրինակին է՝ իսկ սրբազրոզն սորա ո՛չ անկող վհամարաբարտն զի ուղղիցէր, վասն
այնորիկ խնդրէ զի անմեղադրելի լիցի ի մէջն ըստ այնմ մասին, և ըստ ալլոցն յիշելի յա-
ղթան ձեռ սուրբո, զի յոյժ աշխատեցաւ: ողջ լեբուք ի Տէր:

Կրթեաց ի գիրս որ է՝ հոգւոյ խրախման
և մտածեալ՝ զայն՝ որոյ չիք վախճան.

Կիւլօղլեկեան Մատենադարան

252 Ար.

1704

86

ԹՈՎՄԱՍ Ա ՔԵՄՓԻՍ. ՀԱՄԱՀԵՏԵՒՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ: Թրգմ. Յովհաննէս Վրդ. Կոստանդ-
նուպօլսեցի (Հոլով): Հոռմ, տպ. Հաւաքող Ֆարածման (Propaganda Fide). 1705, 12 չհ. +
611 + 18 չհ. = 641 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐՔ ԹՈՄԱՍԻ ԳԵՄԲԵՏՈՒՅ: Կանոնոնակի Կրօնաւորի ի Կարգէ Սրբոյն Օգոստինոսի: Յա-
ղագս Համահեւեմանն Քրիստոսի, Թարգմանեցեալ ի Յոհաննէս Վարդապետէ Կոստանդի-
նուպօլսեցւոյ, ի Հոգեկան Զուարճութիւն Մէրազեկայց: 1705:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ձուեի:

Կիւլօղլեկեան Մատենադարան

230-2 ԳԼ.

1705

87

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՆԱ. ԶԵՌԲԱՄՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ: Թրգմ. Վարդան Վրդ. Յունանեան,
Ամաղերաւամ, տպ. Թովմաս Եպս. Վանադեցի, 1705, 348 էջ:

ԱՆՈՒԱՆ ԱԹԵՐԹ

ՋԵՌԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՄԵՐՈՒՄ: Պարունակող զգացմանց Սրբազանքն Հարց, եւ հնգուների բնատառաբար: Երբինկեղն աշխատանքաւ թնամը Տնուն Յունանու Պոմար, վսեմացունոյ Քաղաքին, Ս. Ե. Եւ Քաղաքանեցեւոյ Նախկինն բարբառ, ի վարդառնոյ Յունանուն: Թամը Ներարմարմին Տնուն: 1671: Եւ ըն Քաղաքին վսեմն Արամայիւն. 1120: Ի Նախապետութեան լուսանեցողոյ Գահային Սրբոյ էլէմանին՝ Տնուն Նահապետին, Հորն Տերոյ Սրբոյն Գրիգորին Լուսաւորին Փոխանորդին, եւ ամենայն Հայոց ինքնակոյ ի Հովուապետին: Եւ Տնունն ինքնակոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Խ

Յաճի Տէառն Տէրոյ Յիսուսի Քրիստոսի. 1705: Իսկ ըստ Հայոց. 1154. Յղանաւսի.
Դ: Մարգար Ե:

յԱմարդամ քաղաքի՝ Տպագրիցու ա՛յա Գիրք վայելուէ և մեծաւա՛ն, Բ Տպարանի Թոմսուս Վանանդազույ, նախիւք նորին՝ և նառնուրթամք: Վանաքի զո՛յր նախկնապէս Թարգմանեցեալ՝ քա՛րբան՝ և՛ յամէնեմասու Վարդան վարդապետեալ, Ի Լաթին լեզուէ Ի Հայկական բարբառ: Սա զի նա յամբարտէն և լրապէս խօսի, գեղեցիկաւոր և համեղ բա- նախ, յորդորդան և խրատորէն առ մերայինն, բուսական և բաղդո ռոճո՛ւ: Ին՝ մեծ ո՛չ ճա- նեցաք յօգի Ի բանն նորին, որք են խորխոս մեղու, սուղ ինչ ոսպն՝ կամ բանջարեղէն, ալլ զնորայն ընկալեալք, որք քաղցեալք՝ և նարախը իցնն հմտութեան և ուսման, նոքոր լըջ- ցնն գիսափաք իւրեանց և զքա՛րբ: Ի փառս և Ի պատիւ ամենասուրբ Երրորդութեան՝ Հօր և Որդւոյ և Հօգոսին Սրբոյ. այթմ և՛ անշարն յաւեսնեի՝ ամէն: Գարսաուր Թոմսոս ծա- նայ ճառապէջ Մանսուրո՛յ: յոկ անուամբ Վարդապետ:

42 1

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Բ

[illegible]

69 347-348

ከታሪካዊ እና ልማዳዊ ሁኔታዎች ጋር ማሳሰብ ይገባል፡

241

1705

88

ԱՍՏՈՒԱՄԱՇՈՒՆԶ: Կ. Գոլիս, տպ. Պետրոս Լատինյացի, 1705. (աւարաւ. 1707) 511 + 647 = 1068 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԱՍՏՈՒԱՄԱՇՈՒՆԶ ՀՆՈՑ ԵՒ ՆՈՐՈՑ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ ՆԵՐ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ. շարակարգութեամբ նախնացի մերոց եւ հիմարաստիւրաց թարգմանաց: Ի Հայրապետութեան Տնտես Նահապետի Կաթողիկոսի ամենից Հայոց: Ի Թագաւորանիտա մայրաքաղաքի Ստամպուլ ի Թաղի պէկոզլի կոչեցեալ. Եւ Թագաւորութեան Հայոց ունեղ. Մայիսի ամսոյն. ա: Եւ ի Թվին Փրկչին. 1705:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Փառք ամենասուրբ երբորդութեան Հօրն անկղբնականի. անեղի եւ անվախճան անղբի. Գեր սկզբնականի. պատճառ էին ինքնագոյի: Եւ որդւոյ Եորին անխմանալւոյ. անհատի եւ անճառելւոյ. իսկական բանի էականի. նոյնազօրի: Եւ Հոգւոյն որդոյ անորոշելւոյ մշտնջենաւորի. փառակցի եւ արարչակցի եւսահիւսակ ահրութեան. եւ համապատիւ իշխանութեան. համանման եւ համահաւասար երբեակ անմնասորութեան. պաշտելի եւ երկրպագելի մի աստուածութեան. այժմ եւ միշտ եւ անդաւ յաւիտեան յաւիտեանս ամէն: Արգ՝ եղև զբա: աստուածաշունչ մասնելիս: Թվին Հայոց ունեղ: Ի շնորհազարդ Հայրապետութեան եւ Կաթողիկոսութեան օուրբ աթոռոյն իմիմանայ ամենայն Հայոց տեսուն: Աղեկ-սանդղի հուղայեցւոյ. ի յօրինակս Հնոյն ապեցեալ. լուսաւորեալ Հոգի Ոսկան վարդապետի. յա՛ր եւ նման. ո՛չ աւելի եւ ո՛չ նուազ. աս՛կայն ժանրդրով: Ի տպարանս աղգականի նոյնոյ Ոսկանի վարդապետի Լազիկացւոյ Պետրոսի. Ի մայրաքաղաքի Ստամպուլ. զաւաթիայ. ի Թաղի պէկոզլի կոչեցեալ:

Կիւլպենկեան Մատենադարան

220.4

1705

89

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ: Կ. Գոլիս, տպ. Գրիգոր Մարգարանցի, 1706, ԽՊ (43) էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ ՍՐԲԱՋԱՆ ՊԱՏԱՐԱԿ: Ըստ Աբարդուրութեան Եկեղեցեացի Հայաստանեաց: Սրբոյ Յաթոռոյն իմիմանի՝ ընդհանուր մայր եկեղեցւոյ. զոր Հիմնեցեալ ի Քրիստոսէ: Եւ նորին դիտապետի Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին: Որոյ փոխանորդացն միոյ իսկ Տնտես Սրբազան Կաթողիկոսին Հանուրց Հայաստանեաց: Իսկ ի Թվին Փրկչին՝ ունեղ. Եւ ի Թվականութեան Արամեան ունեղ, Յամեսանն օգոստոսի: Տպարդեցեալ ի նորակերտ տպարանի՝ զԳրիգոր զպրի՝ մարգարանց՝ ի մայրաքաղաքի Կոստանդինուպոլիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ի վախճանի աստուածային պատարագամատոյցի աշորիկ ազայնմ զտեսարգ իմ անմեղազիր լինիլ իրթնութեան նորատիպ ատոնի եւ դեռաւնի զորՊարանիւ, որովհետեւ ամե-

Նայել իրաց սկիզբն ղթուարութիւն է: Բայց Համբերութեամբ եւ հեղուքեամբ՝ այլ եւ յօժար կամօք շնոմեանդ սիրով՝ եւ ամենակատար յուսադրութեանս իմոյ ետես բարեբարն առաւանձ՝ եւ ետուր՝ կարողութիւն եւ զօրութիւն առանց տկարանալոյ՝ ըստ մարմնոյ. վասն որոյ յառաջ արկեալ իրաւութիւնս՝ եհաս կատարումն սուրբ խորհրդատեսոյս. անբողջապէս յետ կատարման մեծի մատենիս՝ յայտմանուր սուրբ զրոցս սրբոցն աստուծոյ: Ու թեպէտ զորք իմն տաժանելի է՝ եւ ղթուարին մեղ զործավարացս բայց յոյժ վայելու՜մեղ վայելուողացդ թէ ըստ մեռելի եւ թէ ըստ ճոխութեան: Զոր եւ հաւատամք է հաճելի լինելոց իցէ ի փառս Քրիստոսի եւ ի պարծանաւ ազգին մերոյ եւ ի զոգեաւ սրբազան Հայրապետին Տեառն՝ եւ յիշատակ անջնելի տանն Գրիգորի՝ օրդոյ մկրտի: Արդ որք վայելէ՞ զամ յիշեցէ՞ յազօթս Մահանի Ղազարն Եւ իւր եղբայր Տէրատուրն եւ Մահանի Զաքարն՝ եւ Մահանի Ղուկանն. Պալիս. Ալիքսանն. եւ իւր եղբորն Առաքել Վարդապետին: եւ Յակոբն. եւ զուրք յիշեալ լիջիք առաջի անմահ սուրբ պատարագիս: Ամէն:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

204.5

1706

90

ՏՕՄԱՐ: Գ. Պոլիս 1707 (աւարտ 1708)՝ ապ. Սարգիս, 352 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՏՕՄԱՐԱՅ ԳԻՐԲ Հայոց Հոռոմայեցոց: եւ Լուսնացոյց եւ Պարզամտօք ընդ որոց եւ Տաղ Յովնատու մարմնախաղաց եւ Երազանն: եւ երակ առնելոյ: Եւ Հարցմանք՝ Սրբոյն Բարդի կեսարացոյ:

Ի Հայրապետութեան Տեառն Աղնկանդրի սրբազան Կաթողիկոսի մահնայն Հայոց:

Ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս:

Ի թվականս Հայոց 660 շրջանի մերի ի է:

Գ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան:

Շնորհօք եւ ողորմութեամբ Տեառն մերոյ Յիշատի Քրիստոսի՝ աւարտեցաւ տառս որ կոչի Յովնատու եւ այլ բազում բանքս իմաստասիրաց պարունակեալ ընդ ինքեանս առ ի օգտակար լինել վայելուողաց: Ի թվականս Հայոց 660 է: յամենան փետրվարի. իը. Եւ առաջնորդութեան սրբոյ երուսաղեմի. եւ Կոստանդնուպօլսոյ Տէր Յովնէս վարդապետի:

Արդ՝ Հանդիպօղջս յայտ գրկեանս վայելապի. յիշեցէ՞ ի մաքրափայլ ազօթս մեր. զնուստ Սարգիս որ եմ ծառայ ամենեցուն. քանզի բազում աշխատեցայ. ունելով յայն ի մեք զուրբ կոյն Տիրուհի. որոյ այգերութիւն անպատ եղիցի:

Այլ եւ յիշելիք զմեզք իմ եւ զորդեակն իմ զՄարտիրոսն եւ զԳեորգն զի եւ Նօքս բազում աշխատեցան. եւ զուրք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ ի միասնգամ զալստեան իւրոյ ամէն:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

204.11

1707

ՍՄՆՈԹ. Սոյն գիրքը չի գտնուիր Հայ Հնամտի Գրքի Մատենագիտական Յուցակչի մէջ:

91

ԳԻՐԲ ՄՏԱՄԱԿԱՆ ԱՂՕԹԻՑ. Թրգմ. Պետրոս Վրդ. Թիֆլիսեցի: Մարտիկա, 1708, 144 էջ

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐԲ ՄՏԱՄԱԿԱՆ ԱՂՕԹԻՑ. ԲԱՆԱԼԻ ԶԵՐՄԵՐԱՆԴԱԿԵՐՏ, ՈՐ ԲԱՆԱՅ ԶԴՐՈՒՆՍ ՍՐՏԻՑ, ՄԵՂՕԲ ՓԱԿԵՑԵԼՈՑ: Թարգմանեցեալ է Լաթին եւ ի Տալական լեզուէ, ի հայ բարբառ ի Պետրոսէ Վարդապետէ Թիֆլիսեցւոյ. ի փառս առաւելոյ եւ ի յազաւ ազգին մերանոյ:

Եւ Սուրբ էջմիածնայ Կաթողիկոսութեան Տէառն Ազեկանդրէի Զուգայեցւոյ փոխանորդին Լուսաւորչի:

Ի Թվականութեան փրկչին ջրիստոսի ոչր. եւ հայոց ոճնէ. Սեպտեմբեր է. ի Մարտիկա Թաղաքի:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Եւ Մեղրիէթ Վարդապետ Կարգութեամբ եւ շնորհոյ առաւելոյ Պապիարզ Մարաբաղաբն Կառանդիւնուլոյն ահա զմասնական ազօթս զայս եւ հաւանեցայ. զի զաի զաւ լի առաւելոյն բանիւք յորինեցեալ. ի որոց մեծաց վարդապետաց եկեղեցւոյ վասն որոյ ետաւ զհրաման զի ապագրիցի:

էջ 143

ՅՈՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Փա՛ռք մտնէ երանեալ սուրբ երորդութեան հօր եւ որդոյ եւ հոգոյն որոյ. մտնէ: Կառարեցաւ փաբրիկ զիբքս որ կոչի: Մասնական ազօթս ըստ եկեղեցոյ մեծի հոռմայ ի Թվականի ժարգեղութեան ահա մերոյ յիսուսի ջրիստոսի: ոչը. Հոկտեմբեր է: աւարա եւ զեւ. ի Թաղաքն Մարտիկայ:

Եւ այս մասնական ազօթս եւ կողովորինցի Մինասի որդի Յովանէսս պառմայ ովի էնձ յիշատակ եւ ննդաց իմոց եւ ազգականաց իմոց ով ոք հանդիպի կամ կարգայ եւ օրինակէ մէկ հայր մերիւ յիշէ եւ զուք յիշեալ լիլիք ի ջրիստոսի. եւ եւ որուպ Պետրոս Վարդապետ Թիւլիզցի զայս Մասնական ազօթս Թարգմանեցի ի Լադին լեզուէ ի հայ բարբառ. ով ոք կարգայ եւ շահի իմզս հոգեւորս. յիշեցէ զիս եւ զննդս իմ միով հայր մերիւ. եւ զուք յիշեալ լիլիք ի զպրութին կենաց. մտնէ:

Կիւլչեկեան Մասնադարան

241 ՊԷ.

1708

92

ՏՕՄԱՐ: Մարտիկա, 1708 (աւարա. 1709), 272 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐԲ ՏՕՄԱՐԱՅ ՀԱՅՈՑ ՀՌՕՄԱՅԵՑԻՈՑ ԵՒ ՊԱՐԶԱԲՕՄԱՐ. Ինչ որոց և Տալ Յովասափուս: Մարմախաղաց. եւ Նրազահան:

Ի Հայրապետութեան Տէառն Ազեկանդրէի Զուգայեցւոյ Կաթողիկոսի մտնից հպրոք:

Ի Մարտիկայ Գաղաթի: Ե: Թուրքերութեան Հայոց. ոճնէ: Յունիս ամսոյն ժա. Ե: Ի Թվին փրկելն. 1708. Յունիսի իս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Շնորհոց ամենագործին աստուծոյ. և քերով սուրբ հոգւոյն կենարարի. Աւարտեցաւ գրկուս որ կոչի Յովասափի: Ի Թվին քրիստոսի. ունէթ. և Հայոց. ոճնը: Ի ժայրաքաղաքն Ըստամպուլ. Ի Թաղն պէկոյլի կոչեալ Ի լաւ և ընտիր օրինակէ. որք Հանդիպէք սմա յիշեալէք Ի ժաքաբայլ ազօթս մեր. և զուք յիշեալ լիջիք Ի քրիստոսն աստուծոյ մերմէ. ամէն:

Կիւլպէնկեան Մասնագործն

284.11

1708

93

ԳԻՐԲ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՏԱՂԱՐԱՆ: Կ. Գուլիս, ազազըզ՝ Սարգիս Դպիր, 1709, 258 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐԲ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ: Ե. ազաբան զայնուչ և զեղեցիկ Ի զանազանից բանաստեղծից շատագրեցեալ Ի իրախեանս Հայոց բարեյարգից և Հիմարասորաց:

Ի Հայրապետութեան տեան Աղէկաճաղի որդալան Կաթողիկոսի. Ի Թվականն Հայոց ոճնը Փետրվարի. է:

Տպեցեալ Ի Կոստանդնուպոլիս. մեռած Սարգիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Արդ՝ որք Հանդիպէք յայտ աստուծոյն զայնլուստի. յիշեցէք Ի ժաքաբայլ յաւաթս մեր. զազազըզոս սորին զնուստ Սարգիս. և զօրգեանին իմ զՄարտիրոսն և Գէորգն. և զայրաստուր զօրծարանին Էրզրումցի Ակոսն. և զուք յիշեալ լիջիք Ի Քրիստոսն ամէն. Հայր մեր:

Կիւլպէնկեան Մասնագործն

284.4

1709

94

ԱԳԱՐԱՆԳԵՂՈՍ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ: Կ. Գուլիս, ազ. Գրիգոր Մարգարեանցի, 1709. ԴժԻԸ (428) էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԳԻՐԲ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՐ ԿՈՅԻ ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԿԻ ԱԳԱՐԱՆԳԵՂՈՍ. Շարադրեալ զաւ Աղաթաթեղեղոսի մեծի իմաստասիրի. Աստուգործի Տրդատայ արքային Հայոց: Յազապ Ենքեան, և անդեան, և վարուց. Ե. Յանախանաստ քարապետութեան որդոյն Գրիգորի մեծի Հուստասարի մերոյ. Ե. Տրդատայ Թագաւորին Հայոց:

Յամբի մարզեզույթեան Բառին Կենտրոն ունի. Իսկ Իսմ Լայոյ. ածեր, եւ յամանն մարտի ժա երորդի:

Ի յերորդ. ամի Հովնապետութեան եկեղեցւոյն Պրիստոսի, տեառն Աղէքսանդր արդարեւ Կոթողիկոսին ամենայն Հայոց Որոյն էլմիածնի:

Նորին Հրամանաւ պապարեալ Տպապրեցաւ ի քաղաքիս Կոստանդինուպոլսոյ:

Ի տպարանի եւ ձեռամբ գրիգորի գրիկ որդւոյ մկրտչի մարգարանեցոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Ա

Մանուգում Աս պայծառ ըմբերօգն:

... Յազազս այրան եւ առանկ քան զայսոսիկ պատճառանայ՝ գերերջանիկ Հայրապետի մեր տէր Աղէքսանդր Կոթողիկոսն: Յորժամ նորին Հրամանաւ՝ ես նուազաւ աստուածաժառուր վարդապետ. ձեռնառն աշակերտ ի մանկութենէ սոյն Հայրապետիս. զայն ի նուիրակութիւն, ի մայրաքաղաք Բիւզանդիոն: Եւ ինձ զգիրքս. զի քերեալ տաքից մահտեւի գրիգոր գրիկին՝ որպէս զի տպեցէ. եւ ռճծղ թուոյ. եւ յամանն ապրիլիէ եօթներորդի՝ ժամանեալ Հասի ի կոստանդնուպոլսի: Եւ տեսի զի խոսովութիւնք յուովք յուզիր ի քաղաքիս, որպէս ամենեցունցդ յայտ է. յազազս որոյ եղեւ խափանումն քրտղութեանս՝ մինչեւ ի թիւն. ռճծղ: եւ ըստ կենարարին մերոյ ունի ամին. եւ յամանն ապրիլի, Վասնորոյ կամ եղեւ. զի անդէն յետ յեղեցի զգիրքս առ վեհն՝ ի սուրբ էջմիածին: Եւ ապա ոմն երկրիւս յատուծոյ պարն զալուստ. որդի խոնայ մուրատի Աղուլեցւոյ զողթնեաց. եւ յաշխարհէն Հայոց: Սա՛ յանդուլ խաղաղմանէ շնորհաց Հազոն. տինա՛ նովիմք զմայրեալ լարեցաւ. ի սէր աստուածային զանձին՝ յանձն առնելով արգեամբք առ զպնութիւն վերոյգրեալ տպապրապետ գրիգոր գրիկին. զի տպեցէ. որոյ տէր աստուած գիրխարհէն Հաստեցէ վարձս քարեաց. աստ եւ ի Հանդերձեալն ամէն:

էջ 5

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Բ

Փա՛ռք եւ զոհութիւն արարչին Համայնից արարածոց եղևոց. Երիթականաց եւ անհիւք գոյից. երեւելեաց եւ աներևութից: Էին Հօրն Անեղի: Էակից Որդւոյն Անգալկի: Բղիսողին ի Հօրէ ճշմարտ սուրբ Հոգւոյն փառակցի: Որ նա ինքն է Անրաւ եւ ամենազօր առաջին պատճառն ամենայն էից: Նոյն անասուեր. եւ Ծագումն իւր անարգել: Եւ զողէ իւք ամենազո՛ւլ: Էութիւն անտեսանելի՛. Զօրութիւն ամենակարօ՛ղ. Իշխանութիւն ամենակատար: Ի վեր քան զքան. անՀոս ի մտաց. անճա՛ռ յեղևոց: Նա՛ս փա՛ռք յամենայն արարալ Ծոց յանցելու մն յախտեալ. ի ներկայականս յախտեանից. եւ յապապայն ի յամենայն յաւիտեանս միշտ անկէտ եւ անզրաւ յաւէտ. եւ անսպա՛ռ յախտեանի, Ամէն: Որ աղօթիւք սուրբ լուսաւորչին. Ե՛ս ինձ կարողութիւն իւրոյ անպիտան Ծառայիս՝ գրիգոր գրիկին՝ ձեռնարկել ի գործ տպապրութեան այսմ ցանկալի Հոգեբուղի յորդախաղաց վտակիս. որ կոչի ազապանեղիստ պատմագիրք. որ ունի յինքեան զընդր վիպասանութիւն պատմութեան լուսաւորելուն երկրին Հայաստանեայց աղէիս Հայոց. ի ձեռն քաղճալարչար նահատակին Հօր մերոյ սրբոյն Պրիգորի լուսաւորչին. եւ վասն շարչարանացն անտանելի յաճախապատղճ քարեզութիւն նորին. եւ լքանչելահարչոյց տեսնանց նորին զիւրմէ միածին քանին զի վաղարչապատ քաղաքի. եւ զանպարտելի անկայազօր քաջալաղթութիւն թագաւորին Հայոց մեծին սրբաւոյս, Հարութեովք խրատու տեառն յանանեղէն բնութիւն փոխարկելին. եւ վերջապէս նորոգելին ի մարդկային մեւ ու ի կերպարանս զեղեցիկազոյն քան զառաջինն: Կոչ պէ՛զ պէ՛ս Հրաշազօրն քառչելեաց՝ եւ նահատակութեամբ վկայութեանցն օրոք—գառաւանցն—Հոփիսմեանց: եւ շինուածոց լուսանկար խորանացն տեղեաց իյման միածնի. եւ սրբոց զամբարանացն կատօցմանց եկեղեցեաց Հոփիսմեանց և զայնանեացն. եւ Հոստատութեան քի հաւաստ ճշմարիտ քրիստոսի առաւելոյ մերոյ: Որ այս սուրբ ժառանգաւ փչպէտ անգաւառակ կոտլութիւն գալք ի մէջ Հայոցս թէ Աղապանեղիստ պատմագիրքս այլ ի յուով երկրորդ քառչել խարս եւ ի բազում տեղիս եւ առ զընդ աշակերտս ոչ զասեղիւր զի ընթերցելով օգտեցցին ի

ամանկ ալ ուր ուրիշ գտանիլն ի րազմաց անդիտելի դրով։ քաղաքէ ադիտանային ի ամանկ հրաշագործութեան անցիցն եղևոց առ ազգս հայկազուն անուառ եւ զմարդասիրութիւն խնամոցն աստուծոյ զորպէս ամենալ ի խաւարէ անդիտութեան կապալաւութեանց ի լոյս աստուած դիտութեան։ Վասն որոյ տեղապահն նորին տիեզերահաւակ ուսեր աթոռոյ հոգելի հայրն հասարակաց վեհն հոգեւոր Տէր Աղէքսանդր Սրբապան Կաթողիկոսն մեր։ իւրոյ սրբանուէր մեծաբն զրեալ զօրինակն յղեալ առ նուաստութեան մեր։ եւ հրաման արարեալ զի ապագրեացի այս ուսեր մասնեան ի պայծառութիւն ազգիս մերոյ մանկանց նորոյս սիօնի։ Լամբակ իւրեւ անխաբարս կաթն ամենաուս զի փափակեալք սոջալ անցիմք ի փրկութիւն։ Քանզի այս է լուր քաղցրահամ վտակաց աղբիւրց յորդառատից։ յորմէ ըմբեալք ամպոց հոգեպարզից վերաթուեալք ի դաւառ պարարտացեալս զհեղեղեղութեանց անապատի։ զի քաղցրահոտն ցոյնովն զուարթ եղիցի քոյս նորա։ Թոյ եւ յամենից նուաւս փրաւորեալս մեղքք զրիզոր զպրիս՝ աբ ցեակ եմ այժմ ի մեծազայեղութեւ մայրաքաղաքիս կոստանդնուպոլսի։ Մեծաւ փափակեալք։ երկամբք Լանիւք եւ Թաթնիկ յաշխատեցք։ հրամանաւ վեհափառ Սրբազան Կաթողիկոսին։ ի Խաւարքութեան՝ փրկլին։ ոչնէ՛ք։ եւ ի ճաշիկազնեաց ունէ՛ք։ ընդ հոգեմեան սրբունւոյ աստուածանիլն՝ որ յարգայտեալ քաղաքիս զԵդեսիոյց եւ ի հայրապետութեան նոյն տեան Աղէքսանդրի՝ որոյ հրամանաւ սկսեալ էի։ Եւ ի առաջնորդութեան երկուց որոյց աթոռոցն յերուսաղէմ՝ եւ կոստանդնուպոլսի։ Խաւակ եղիւնդստեմն՝ յերկնէ Էդունիկոս։ ի ապարանի մեղապարտ զրիզոր զպրի։ Քանզի մեծաւ յոժա՛ր սիրով Լան եղեալ աղուկեցի մուրառեան որդի՝ պարան զալուստն եւ յարութիւն վասն յայտնի ցուցանիլ զմեծակեալ վանեմ որոյ լուստորդին մերոյ։ Եւ արարին օշնութիւն։ Կոստանդնուպոլսի մի մասն թղթոս՝ որով ապագրեցի։ սակայն ոչ Թաթնեաց պարան զալուստն մինչ յաւարտումն ուսեր մասնիւր։ Ել եւ զնայ յերկիրն իւր։ Եւ ապա մահաւոյ պաշտատարն՝ ուսեր էլլմեմնալ վանեալեալ զլուով՝ նորին զանձանիլն արար զանութիւն։ վասնորոյ երես անկեալ ստորոյ զանայից արդարեան հայրապետին մերում։ եւ որք ենն ի ներքոյ հրամանադր։ եղիւնդստեմն՝ վարդապետա՛ցք։ վարդապետա՛ցք։ եւ հրեմաւարա՛ցք։ ճշմարտա՛ցք։ եւ ի դասուց կուսակարն քահանայ՛ցք։ քաղաքաբն քահանայ՛ցք։ եւ սաղիսապա՛ցք։ Եւ բարեխոմատար իշխանացք որոյս աթոռոյց։ եւ ամենայն հայազուն աստուածաւէր ժողովրդեանդ։ որք ընթեմնեան։ եւ անտանն զպեմա պատուականալ։ զոր ասագրեցի մեծաբն՝ քոյին զճարեալդ։ ի մեծն սիրելի որդովդ նուիրակ հեղահալի աստուածատար՝ եւ աստուածարան վարդապետաւիւր։ որ առ մեղաւար զրիզոր զպրիս։ զոր ապագրեաց մեղաւարն մեծն իմ։ մաղթանք զոյ՛նի։ եւ ի մեծն հաւաքն որոյս յարհնայ մեղ կարգութիւն ապագրիլ ի ապարանիս մերում յանեան ուսեր էլլմեմնի։ Ենդրմէ յիշիլ զվերայգրեալ պարան զալուստն եւ արութիւն։ եւ պաղատարն՝ հանձնք զմեծաբն նշնեցնովք։ Եւ քան զվեալ զհիւանդացեալ եւ արքատացեալ զհոգեւ քաղաքէ ի խորոց՝ եւ ինդրէ ի Անլ արձանացուանիլ զանաբա՛նա։ Ժա՛սս։ Եմ՛յլս յաղթից յանայն ի բարեգործութենէս։ մեղապարտ զրիզոր զպրիս՝ որ ապաստան եղէ ըստ մերոյ մաքրափայլ՝ եւ վաղա՛հա մաղթանա եւ ի յաղթիս որ առ աստուած։ վասն ամենայն ուղղափա՛ռ հաւատացեալն՝ հաճելիմք ասենլ զիս՝ եւ զհանդուցեալ հայրն իմ մերայնի։ եւ զմայրն իմ։ եւ զմամերս իմ։ եւ զպապերս իմ։ եւ զպարքա իմ եւ քոյրք իմ։ եւ ընկերս իմ։ եւ ամենայն արեան առաւ մերմաւրք իմ։ որք կա՛ն հանդուցեալք առ ի հրաժանէն աստուծոյ։ Եւ որ յիշէք հայր մեր՝ որ յերկնա՛լ զհոգեւ նշնեցնուցն վասն մերոյ։ եւ զուր զդիտարեւն զիսին հեղեղապատիւրն կալլիք ի Քրիստոսն ամեն։ Եւ եւ զնորահա որդեւ երկն իմ զերեւոյս՝ Եւսանկն երեք աստան ամեայ՝ մաղթար։ որ պարգաւիտ սիրով եւ հաւատամք մաղթար ճանաչ յայով աշխատան իրեաց ի շարադրեմն զքոյց։ Թէ ի սրբազորութիւն ամենայն ասալաքաբն թղթիցն ապմանց։ Արգ ինդրմէ հոգեւոր հարցք՝ վասն սին՝ յիշիլ յաղթիս մեր՝ մեալ զոյնն մաքրա՛ր։ եւ հնազանդ յարկանցն աստուծոյ՝ մինչ ի կեան կեցմանն իւրոյ։ Թ՛ աւեր անան յալեալ։ ուղղափառ եւ հաւատարարիմ։ հեղահալի եւ մաքրալ կենցաղ։ Սն եւս բազում աշխատեցաւ ի ապագրութեան՝ մերում ի սրբադրեմն ինդրէ ի սրբազորութեան ապագրն իւրոյ։ ըստ մերոյ մաքրափայլ մաղթանացն Այլ եւ յիշեցէք ամեն աշխատաւոր մշակեմ։ եւ զսահակն որ բազում աշխատեցաւ եւ փեմն թանաքին՝ զեալայն աղուսաւ։ եւ զմակարեւ Եւ ալ պաղատութիւն ապագրաւանս՝ Թէ եւ թղթի որ ոչ զառեւար իշխանացն վարձ՝ եւ ալ զանապեան ի զործարանիս արեւ եղեալ եւ պիտայացեալք որ յամեալ հայրն մեծաւ անհաւ լինիւր մեա իմ վասնիւր զամբից արմից սոյնի եւ արեւթոյ։ Լամբակ աւարտ տեցի զամենայն ինչս իմ վասն ուսեր մասնիւր։ ալ յաւանդեալ եմ առ բարեբարն աստուածն՝ որպէս եւ հանոյ թղթ իւրն՝ կամք իւր արհեալ եղիցի։ Թ՛ որ ինդրեաց ինձ Եւսեւան ապագրի մեծաւս երկամեան յորձ զեղեցիկ՝ միջնորդութեամբ յանանկն վարդապետի աղա մաթեոյց՝ որ առ իշխանն իաշակ քահապետեալ ազան որ հանգեաւ յերուսաղէմ մահապարտ

Հին. սրոյ վարձն հասուցէ որ, որ գրիգոր լուսաւորչին բարեխոսութեամբ առ քրիստոս:
Ամէն եղիցի. Եւստ աւարտումն սուրբ մատենիս. ոճեթ. աղբիւրի ա:

Իջ 420-428

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

958-825 Ադ.

1700

95

ԽԱՅԱՏԱՌԻ ՎՐԳ. ԷՐԶՐՈՒՄԵՑԻ. ՀԱՄԱԹՕՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԱՍՏՈՒԱՄԱՐԱՆՈՒ-
ԹԵԱՆ: Վեներիկ, աղ. Անտոն Պոթոյի. 1700, 6 չւ. + 769 = 795 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱԹՕՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԱՍՏՈՒԱՄԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ Ետադրեցեալ ի Խալաթոյ
էրզրումեցոյ Ամարտն Վարդապետէ ի Փառս մեծազոյն Աստուծոյ, եւ ի պատիւ սրբոց
Նորին, եւ Յօգուս մերազնեաց:

Տպագրեցեալ արեւմտք, եւ գոյիւք Ամենապաշտ Շէրիմանեաց, բարեպաշտ, եւ
Աստուածաւոր Խօջայ Սարգստի Որդի, Զուգայեցոյ Պարոն Մուրատին, առ ի Հոգեւոր շա-
հաբարութիւն մերց Հայկազուն Բրիտանիէց:

Ի Հայրապետութեան Տնտն Զուգայեցի Աշէրանդրի Ամենից Հայոց Կաթողիկոսի:

Յամէ փրկչին ութ. Մարտի)

ժդ.

Եւ Հայոց ոճեթ. Մարտի)

Ի Վեներիկ, Ի Տպարանի Անտոնիոսի Պոթոյի.

Con Licenza Du' Superiori. E Privilegio.

Հրամանաւ մեծաւորաց:

ՅՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Շնորհք, եւ պարճութեամբ ամենասուրբ Սրբորդութեան, Հօր ամենակալի, Որդ-
ւոյ մարգարէի, եւ Հոգւոյն սրբոյ Ճշմարտի, Աստուծոյ կենդանւոյ, եւ յաւիտենակալի,
եւ բարեխոսութեամբ ամենամալուր, եւ ամենեւեանեցեալ միշտ Գուռին Մարիամն Աստուծ-
մանի, եւ միջնորդութեամբ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, եւ ամենից սրբոց,
աւարտեցեալ բազմաւաւ, եւ յոյժ պիտանացու գիրքս Բարոյական Աստուածաբանութեան,
սրոյ բունք յոյժ օգտակար, եւ վաշխույժ են, ի փառս ամենաբնեւ, եւ բարեբարին փրկչին
մերոյ Աստուծոյ, ի պէս, եւ ի յօգուս պաղարեւոյական Հայկազուն Հաստապետից բարեխո-
սաց. որպէս զի ամենեւեան զերապէս կաթիցին վաշխել, եւ ի կիր արեւանել զուսուցեալս թ-
մին ի կենութիւն հոգեանք իւրեանց: Արդ սիրելիք Հարք, եւ Նշարք իմ ի Տէր Թանգիւթօյժ
միջնորդական, եւ Աստուածաւանջ զանմարտիս, մալթիւով Հայցեմ, զի յիշխէջ զԱռա-
ջայեցի Շէրիմանեաց Պարոն Մուրատն, եւ զՀայր Նորին Խօջայ Սարգստն, եւ զմայր Նորին
Սալմարն, եւ զնորսոյն Նորին Խօջայ Զաքարիան, եւ Պարոն Ավետն, եւ զպաշտպան Նորին
Թանգիւթօյժ, եւ զպաշտպան Նորին Մարիամ-աստիկն, զանպաշտպան ի Տէր. եւ զազնիւ եղբորս
նորին, Խօջայ Սարգարեւն, Պարոն Միքայէլն, եւ Պարոն Գառնարեւն, եւ զուսուցեալս Կաթողիկոս
նորին, եւ զպար Նորին Ուղտեմն, եւ զմեղանի կենակից Նորին Թադուհիմ, եւ զորդիմ-Նորին
Հարն Նազարն, Պարոն Շէրիմանեւ. եւ մաւտաւի Սարգստն, որ կղեւ պատնաստ Նորին
Հարն Նազարն, եւ Պարոն Թանգիւթօյժ, Պարոն Գառնարեւն. եւ Պարոն Յակոբն, եւ զայլ ամեա-
նաք արեւակից մեծաւորս Նորին, որք են ի կենսն, եւ որք են փոխեցեալս առ Աստուծոյ
զի արգեամբք, եւ գոյիւք իւրովք հանցեալ ի լոյս անել զսոս ք յանձնելի յիշատակ ինքեան:
եւ ընտից ընտանեաց, եւ ազգականաց Գրդց, ի խնդութիւն, եւ ի Կրօնական սիրելւոյ, եւ
բարեկամաց իւրոց ի Բրիտանո, եւ ի ափոփանս հանուրց առաքինաւոր ընթերցողաց: Արդ,
որք հանդիպէք սոս ընթերցողով, կամ օրինակողով, Հայցեցէք ի Տնտնէ զնորումն յանցա-
նաց սիրելիցեալ Պարոն Մուրատն, եւ իւրոցն ամենեցուն, եւ այլ ամեանք երախտաւո-
րաց Նորին, զի վասն զԲանական յիշման մերոյ ողորմեացի եւ մեղ փրկչին աշխարհի. որ-
քան ի մարմնի էք, անվտանգ պահելով զմեզ, եւ զկիր ելանելոյ աստի, զաստուրելով զմեզ

ընդ երամա արդարաց, ու անսպառ բերկրանոց արժանիք լինիցիք օրհնութեամբ դռնարանէլ զամենաբարին Աստուած, ի յաւիտեանս յաւիտեանց. Ամէն:

Եթէ կամիս մտանէլ ի կանոնս,
Պահէս զդատութեանս:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

230-2 Խաչ.

1709

96

ԽԱՅԱՏՈՒՐ ՎՐԴ. ԷՐՁՐՈՒՄԵՑԻ. ԲԱՆՔ ԵՒ ՔԱՐՈՉՔ: Հատոր Ա.: Վեհափիկ, տպ. Անտոն Պօթուրի, 1710, 6 չէ. + 1195 + 1 չէ. = 1202 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԲԱՆՔ, ԵՒ ՔԱՐՈՉՔ, ԾԱՂԱԿՍ ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ՏՕՆԻՑ, ԵՒ ԱՒՈՒՐՑ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ, Ե. տո-
նախմբութեանց Մարիամու, և սրբոյ Խաչի.

Շարադրեցեալք ի Խաչատրոյ էրզրումեցեոյ Անարժան Վարդապետէ ի Փոռս մեծա-
դոյնս Աստուծոյ, և ի պատիւ սրբոց Նորին, և Յօգուս մերապնեաց:

Հատոր Առաջին:

Որ պարունակէ զբարոյս ի յառաջնոյ կիրակիէ՝ զալտեանս մինչև ի նոր կիրակի
հերժակաբար:

Տպագրեցեալ արդեամբք, և դոյիք Ամենապայծառ Զուգայեցի Շէրիմանեանց, բա-
րեպաշտ, և Աստուածասէր Խօջայ Սարհատի Որդի, Պարոն Մուրադին, առ ի Հոգևոր շա-
հարեմութիւն մերոց Հայկազուն Քրիստոնէից:

Ի Հայրապետութեան Տեառն Զուգայեցի Աղէքսանդրի Ամենից Հայոց Կաթողիկոսի:

Թամի փրկչին. ոչք. Մարտի) Իշ.

Եւ Հայոց ռեժիմ. Մարտի)

Ի Վեհափիկ, ի Տպարանի Անտոնիոսի Պօթուրի.

Con Licentia De' Superiori, Et Privilegio.

Հրամանաւ մեծաւորաց:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զուրի:

ԾԱՆՕԹ:

Կազմուած է երկրորդ հատորին հետ, որ կը գտնուի մաս զբիմ յիշատակարանը:
Առաջին հատորին աւարտին կայ Պօթուրի տպարանին մէջ տպուած հայերէն գիր-
քերու ցուցակ մը, որ կը բռնի մմամ առաջին ցանկը ըլլալ: Վերնագիրն է՝ «Շարադրանո-
թիւն, եւ ցուցակ զբոց, որք գտանին մեծապունիւ Քուով առ Անտոնիոս Պօթուրի Տպագրիչի
ի Վեհափիկ ի սուրբ Մարիամ Ծածօղա ի քալէ լոնկա ի երկալի ուրի 1710»:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

252 Խաչ.

1710

97

ԽԱՅԱՏՈՒՐ ՎՐԴ. ԷՐՁՐՈՒՄԵՑԻ. ԲԱՆՔ ԵՒ ՔԱՐՈՉՔ: Հատոր Բ.: Վեհափիկ, տպ. Անտոն Պօթուրի, 1710, 2 չէ. + 626 + 2 չէ. = 630 էջ:

ԱՆՈՒՆԱԹԵՐԹ

ԲԱՆՔ, ԵՒ ՔԱՐՈՉՔ, ՅԱՂԱՅՍ ՏԵՐՈՒՆԿԱՆ ՏՈՆԻՑ, ԵՒ ԱՒՈՒՐՑ ԱՂՈՒՀԱՑԻՑ, Եւ աստիճանային Մարիամու, և սրբոյ խաչի.

Եւրոպայեցեայք ի Քաջաւորոյ իրարմեցեայ Աստուծոյ Վարդապետէ ի Փառս ճանաչան Աստուծոյ, և ի պատիւ սրբոյ Նորին, և Յօգուտ մերպահեաց

Հաստ Երկրորդ:

Որ պարունակէ զբարոս ի յերկրորդ կիրակէն յաւ զատկէ ներփակարար մինչև ի յառաջին կիրակէն զայստան արտաշատար:

Տպագրեցեալ արդեամբք, և զոյիւք Ամենպայծառ Զուգարեցի Շէրիմանեանց, բարեկալաւ, և Աստուածաւոր Խօջայ Սարառի Որդի, Պարոն Մուրառին, առ ի Հոգեւոր Հաւարեութիւն մերոց Հայկազուն Քրիստոնէից:

Ի Հայրապետութեան Տեառն Զուգարեցի Այլեւանդի Ամենից Հայոց Կաթողիկոսի:

Յամէ փրկչին ոչք. Մարտի)

իւ.

Մա. Հայոց անթ. Մարտի)

Ի Վիեննայի, Ի Տպարանի Աստուծոյ Պոթօլի.

Con Licentia Dei Superiori, E Privilegio.

Հրամանաւ ճանաչարաց:

ՅԵՄԱՏԱԳԱՐԱՆ

Ենորօք, և սղբումիմաք մանասուրք Երրորդութեան, Հօր մանակալի, Որդւոյ ժարգաւորի, և Հոգւոյն սրբոյ Զժմարտի, Աստուծոյ կենդանւոյ, և յաւիտենականի. և բարեխաւութեամբ մանամաւոր, և մանկանեցեալ միշտ Կուսին Մարիամու Աստուածածնի, և միջնորդութեամբ Սրբոյ Հօր մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, և մանկից սրբոց, աւարտեցաւ թողալաւ, և յոյժ պիտանացու զիրքս Բանից, և Քարոզից, որոյ թանգ յոյժ օգտակարք, և վայելուչ են, ի փառս մանասիմամ, և բարեարարի փրկչին մերոյ Աստուծոյ, ի պէտս, և ի յօգուտ պաշարեալեան Հայկազուն Հաւատացեալոց բարեխաւաց. սրպէս զի մանկեան զիրարմէ կարիցեն վայելել, և ի կիր արեանել զուսուցեալս ի մօրն ի կեցութեան Հոգեաց իւրեանց: Արդ սիրելիք Հորք, և Սղբարք իմ ի Տէր անսղբազօք միւթարալեան, և Աստուածաւոր զանձարանիս, ժողովելով Հայոցն, զի յիշեցէք զՊաշտպանի Շէրիմանէց Պարոն Մուրառին, և զՀայր Նորին Խօջայ Սարառին, և զժայր Նորին Մալգարին, և զԵրարս Խորին Խօջայ Զաքարիէն, և Պարոն Այլեան, և զԵրսոս Խորին, Բերգաղէն, Խաղաղէն, և Ուղիղէն, և զԿողակից Նորին Թանկմէրն, և զԳուսար Խորին Մարիամ աստիկն, զՀանգուցեալս ի Տէր. և զպէսիւ կարարս Նորին, Խօջայ Մարգարէն, Պարոն Միքայէլն, և Պարոն Գասպարն, և զուստերս, և զզուտերս իոցն, և զկենդանի կենակից Նորին Թաղաւրին, և զորդիս Նորին, Պարոն Նազարն, Պարոն Շէրիման, և ժաւանի Սարառն, որ եղև պատճառ Հոգեւոր զանձարանիս, և Պարոն Յօսաննէն, Պարոն Պատարոն և Պարոն Յակոբն, և զայլ մանասի արեանկից մեծաւորս Նորին, որք են ի կենսոս, և որք են փրկեցեալք առ Աստուած. զի արդեամբք և զոյիւք իւրով Հանձեալ ի լոյս անել զսա ի յանձնելի յիշատակ ինքան, և քիտից ընտանեաց, և ազգականաց իւրոց, ի խնդութեան, և ի հրճուանս սիրելեաց, և բարեկամաց իւրոց ի Քրիստոս. և ի սփոփանս անուրց աստեղիմարք ընթերցողաց: Արդ, որք Հանգիպէք զժա ընթեանելով, կամ օրինակելով, Հայրեցեցէք ի Տեառնէ զնորումս յանցանաց վերոյիշեցեալ Պարոն Մուրառին, և իւրոցն մանկանցուն, և այլ մանասի երախաւորաց սորին, զի վասն զԹաժականի յիշման մերոյ ողորմանցի իմ անգ փրկչին աշխարհի. որքան ի ժարմնի էք, անվասնք պահելով զմեզ, և զկնի կլանելոյ աստի, զպատարելով զմեզ ընդ երամս արգարոց ի սուրբ քաղաք վերինն Յրուսալ զէմ, ուր անպարս բերկրամբք արժանիք լինիցէք օրնուրեւմաք զտվարանել զամենաբարին Աստուած, ի յաւիտենա յաւիտենից: Ամէն:

Որ խնդրէ զերանալանս կենան,

Պարտի պահել զպատարեանս:

ԵՄՆՈՑ. Կազմուած է Առաջին Հատորին հետ, առանձին էջանամարով:

Կիւլպինեան Մատենադարան

252 Խա.

1710

(Շաբ. 7)

Կազմեց' Ա. Գ.